

Kekeme Çocuklar Korosu Romanında Ölüm Teması

Death Theme in the Novel “The Chorus of Stuttering Children”

Elif ÖKSÜZ GÜNEŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Trabzon, Türkiye

*Karadeniz Technical University,
Faculty of Letters, Turkish Language
and Department of Literature,
Trabzon, Türkiye*

ÖZ

Edebiyatçı kimliğinin yanı sıra senaryoları, radyo ve televizyon programları ile sanat dünyasında yer edinen Tarık Tufan, yaşadığı çağın sosyal hareketliliklerini eserlerine yansıtan yazarlardandır. Yalnızlık, yabancılaşma ve ölüm temaları etrafında insanın iç dünyasında yaşadığı ikilemlerini, beklentilerini, hayal kırıklıklarını ve buna rağmen umut etmeyi kurguya taşıyan yazar, “Kekeme Çocuklar Korosu” adlı romanında toplumsal sorunlara dikkat çeker. Bu sorunları işçiler, çocuk işçiler, üniversiteliler, genç kızlar, erkekler, çocuklar, yaşlılar gibi meslek grupları, eğitim düzeyleri, cinsiyetleri, yaşları farklı insanların bakış açılarından hareketle aktarır. Ne istediklerini bilmelerine rağmen arzularını yaşama geçirmenin imkânsızlığına inanma ortak noktasında bir araya gelen bu kişiler, duygu ve düşünce dünyalarını reel hayata aktarmayı başaramazlar. Kendi içlerine çekilip bireysel varoluşlarını toplumsal alanın hizmetine sunarak davranışlarına, sosyal etkileşimlerine, zihinsel tutumlarına sınırlar çizmeye çalışırlar. Dolayısıyla da bireysel kimliklerini edinememenin verdiği psikolojik çöküntü ile önce toplumdan sonra da bedenlerinden vazgeçme eğilimi gösterirler. Duygu ve düşünce dünyalarını reel hayata aktaramayan kişiler, romanda başkişi olarak yer alan, eserin sonunda ölümü ile birlikte adının kısaltılması İ.Ç şeklinde verilen başkişinin/radyocunun zihninden ve ruhundan koro hâlinde seslenirler. Radyocunun tanıştığı ve temas kurduğu herkesin ölümüne tanıklığının bilinç akışı yöntemi ile aktarıldığı metinde, radyocunun şizofrenik sesine karşın bu kişiler kendi yaşamını üstlenememenin verdiği ikilemde ölürlər. Bu ölümler fiziksel düzeylerinin yanı sıra arzuların ailelerin, ekonomik durumların, siyasi meselelerin, toplumsal baskıların, dinî duyarlılıkların iktidarına teslim edilmesi ya da edilmek zorunda bırakılması neticesinde psikolojik, sosyolojik ve ruhsal boyutta gerçekleşir. Bu çalışmada başkişinin/radyocunun zihninde hem kendisinin hem de radyo konuğu olarak temas kurduğu kişilerin koroya dönüşen ölümleri yorum-samacı/ hermeneutik bir yöntemle değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ölüm, Yaşam, Yalnızlık, Tarık Tufan, Kekeme Çocuklar Korosu

ABSTRACT

Having secured a placed with his scenarios and radio and TV programs as well as other literary works, Tarık Tufan is among the authors who reflect the social mobility of his time to his books. Fictionalizing the dilemmas, expectations, disappointments, despite all these, the hopes of the inner world with regard to the themes of loneliness, alienation, and death, the author draws attention to social issues in his book “The Chorus of Stuttering Children.” He conveys these issues through the perspectives of workers, child workers, university students, girls, men, children, old people, and other people with varying professional and educational backgrounds, genders, and ages. Knowing what they want but believing in the improbability of realizing their desires, these people fail to transfer their emotions and thoughts to the real life. They attempt to draw boundaries for their behaviors, social interactions, and mental attitudes by retiring into their shell and offering their individual existence to the service of the social sphere. Therefore, they are inclined to renounce first the society and then their own bodies due to the psychological breakdown as a result of the incapacity to acquire an individual identity. Those who cannot communicate their emotions and thoughts to their real life speak in a chorus through the mind and spirit of the protagonist, a radio broadcaster, whose name is abbreviated as İ.Ç. upon his death at the end of the novel. Narrating the witnessing of the deaths of everyone who the broadcaster meets and communicates in a stream of consciousness, the novel tells the stories of these people deceasing due to the dilemma caused by the inability to undertake their own lives. These deaths take place psychologically, sociologically, and spiritually as a result of physical dimensions and desires surrendered to the power of families, economic conditions, political issues, social pressures, and

Geliş Tarihi/Received: 16.03.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 25.05.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 13.07.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Elif ÖKSÜZ GÜNEŞ
E-mail: elif.oksuz@hotmail.com

Atıf: Öksüz Güneş, E. (2023). Kekeme Çocuklar Korosu Romanında Ölüm Teması. *Turcology Research*, 78, 331-337.

Cite this article as: Öksüz Güneş, E. (2023). Death Theme in the Novel “The Chorus of Stuttering Children”. *Turcology Research*, 78, 331-337.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

religious sensitivities. This article provides an interpretative/hermeneutic approach to the deaths of both the protagonist radio broadcaster and his guests both of who are the members of a chorus in his mind.

Keywords: Death, Life, Loneliness, Tarık Tufan, The Chorus of Stuttering Children

Giriş

İçinde yaşadığı toplumdaki sosyal hareketliliği farklı açılardan kurgu dünyasına taşıyan Tarık Tufan sadece edebî ürünler yazmaz; radyo ve televizyon programları da yapar. “Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans eğitimi tamam[lar]. (...) *Uzak İhtimal* ve *Yozgat Blues* filmlerinin senaristlerinden olan Tarık Tufan, *Uzak İhtimal* filmiyle 2009 yılında İstanbul Film Festivali’nde ‘En İyi Senaryo’ ödülünü, *Yozgat Blues* filmiyle 2013’te Altın Koza Film Festivali’nde ‘En İyi Senaryo’ ödülünü kazan[ır]” (Kumsar, 2018: <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tarik-tufan>).

Tarık Tufan insanın iç dünyasında yaşadığı ikilemleri, beklentileri, hayal kırıklıklarını ve umut etmeyi *Kekeme Çocuklar Korosu*’nda; içine düştüğü labirentten kurtuluş yolları aramayı *Kraliçenin Pireleri*’nde; varoluşsal yalnızlığını *Ve Sen Kuş Olur Gidersin*’de; ruhsal çatışmalarını *Hayal Mevalde*’de; yorgun ve kırılmış ruhlarını *Bir Adam Girdi Şehre Koşarak*’ta; tutkuyu *Şanzelize Düşün Salonu*’nda; sıkışmışlığını, bunalımını *Beni Onlara Verme*’de; el ele tutuşmalarının masalını *Düşerken*’de; kendini bulma çabasını *Kaybolan*’da, varoluş sancısını *Geç Kalan*’da anlatır. Yazar bu kitapları ile yalnızlık, yabancılaşma, aşk ve ölüm temaları ekseninde yazarak varoluşunu tamamlama çabası içerisinde. Ancak onun eserlerinde yalnızlık, yabancılaşma ve aşk temalarını ölüm teması ile bütünlendirir.

Canlıların ruhsal ve bedensel/biyolojik varlıklarını yitirmek anlamına gelen ölüm, sadece tıp bilimini ilgilendiren bir kavram değildir. Ölümün neden, nasıl gerçekleştiği ve ölümden sonraki hayatın varlığı ya da yokluğu konuları teolojinin sınırları dâhilinde incelenirken ölüm düşüncesi, korkusu, kaygısı felsefenin konusu hâline gelir. Tüm bu süreçlerin doğrudan insan yaşamına etkileri psikolojinin; insan toplulukların/toplumun hayatına etkileri ya da bireyin toplumsal yaşamına etkileri ise sosyolojinin ilgi ve inceleme alanına girer. Tıp bilimi kişinin ölümünü dolaşım, solunum ve merkezî sinir sistemlerinin işlevsizleşmesi şeklinde tanımlar. “Bir yandan toplumsal düzeni yasaüstürmeye ve meşrulaştırmaya çalışırken diğer yandan ontolojik güvensizliğe kapı aralayan ölümü, anlaşılabilir, açıklanabilir ve dolayısıyla üstesinden gelinebilir kılmaya çalışan dinler, ölüm sonrası hayatı da ilahi bir evren (kozmos) tasavvuru içerisinde yerleştirmek suretiyle onun üzerinden kendini yeniden üretmeye çalış[ır]” (Duman, 2021: 88). Hem tıp bilimi hem de dinler insanın fiziksel ölümünü esas alır. Her ikisinde de kişi ölümle bir defa muhatap olur. Ancak psikolojinin ve sosyolojinin konusu olan ve psikolojik, ruhsal, sosyolojik ölüm diye tanımlanan durumlarla kişi ömrü boyunca birçok defa karşılaşır. Ruhsal ölüm “ağır ruhsal rahatsızlık çeken bazı insanların kimseyle konuşamayacak kadar içe kapanmaları[na]” (Göka, 2009: 102), psikolojik ölüm “ölümlü olduğunu bilip onu bastırmaya çalışarak yaşayıp giderken, psikolojimizin hayat olarak kaydetmediği sözüm ona yaşantılara” (Göka, 2009: 102–103) verilen addir. Sosyolojik/toplumsal ölüm ise “müebbet veya hücre hapsi, akıl hastanesine kapatma, emekliye ayırıp yalnızlaştırma, kimsesizler yurduna terk etme gibi durumlarda” (Göka, 2009: 24–25) kişinin ruh durumuyla bağlantılı biçimde hayata katılma veya uzak durma durumlarını kapsar. Tüm bu bağlamlar dikkate alındığında ise varlık ile yokluk arasındaki ilişkiyle gündeme” (Sağır, 2014: 37) getirildiği söylenebilir.

Kekeme Çocuklar Korosu Romanında Ölüm Teması

Tarık Tufan’ın 2000 yılında kaleme aldığı “birinci önerme, ikinci önerme ve sonuç önermesi” olmak üzere üç ana bölümden oluşan romanı *Kekeme Çocuklar Korosu* ölüm teması etrafında kurgulanır. İlk önerme “Eğer hâlâ nefes alıp verebiliyorsan, hayatta bir şeyleri değiştirebilme şansın var demektir.” şeklindedir. Kekeme çocukların korusu buradan itibaren başlar. Kekemelik beyinde ya da ruhta meydana gelen hasarlarla oluşur. Kekeme insanlar, başka insanlarla birlikte aynı anda konuştuklarında kendilerini daha akıcı ifade edebilirler. Birinci önermeden oluşan ilk kısımda sadece fiziksel değil sosyolojik, ruhsal ve psikolojik yönleri ile varlık gösteren ölümle iç içe geçen yalnızlıkla ve yabancılıkla baş etme çabasındaki “yaralı/kekeme insanların koro halinde başkisinin zihnindeki akıcı konuşmaları söz konusudur. Dolayısıyla romanda kahraman anlatıcının/başkisinin fiziksel ölümü gerçekleşene kadar yaşadığı ve hatırladığı tüm durumlar psikolojik, ruhsal ve sosyal ölümlerin farklı görünümleridir. Hayatı değiştirebilme şansının bulunduğu ilk önermenin başlarında, yağmur yağarken yıldırım düşmesi sonucu ölmeye ihtimallerine karşın kaplanların geliştirdiği bir ritüelden bahsedilir. Bu ritüele göre biri öldüğünde hepsi ölecek şekilde bir arada/toplu bir şekilde dururlar. Hayvanların birlikte hareket etmeleri, dayanışma ve vefa örneği olarak sunulurken bu davranışları kentteki insanların birbirlerine yaklaşımları ile karşılaştırılır; olumsuz bir durumda bedensel ya da ruhsal açıdan kötü etkilenme endişesiyle ortamı tek etme, oradakilerle ilişkisi kesme eylemleri nedeniyle insanların onlar/hayvanlar kadar vefalı olmadıkları vurgulanır:

“Kimi zaman kentin içinde de böyle grupların arasında olduğunuzu düşünürsünüz. Omuza bir yaşam paylaşımında bulunduğunuzu. (...) Kent yıldırım düştüğünde yalnız kalanların acı hikâyeleriyle doludur. Her bir sokağında tek başına ölenlerin hazin izleri vardır kentin. Emeğini, geleceğini, gülümsemelerini paylaşan insanların müthiş bir gürlütle üzerlerine düşen yıldırımların altında hiç ummadıkları bir anda tek başına kalmalarının çaresizliği okunur yüzlerinden. (...) Bu yüzden kentin düşüş hikâyelerinde trajik bir yalnızlık vardır. Korkunun ve çıkarların, her şeye rağmen yaşamı kutsamanın verdiği bir ihanet duygusu. Her şeye rağmen onursuz da olsa, yaşamı kutsamanın tiksindiren yüzleri.” (s. 13–14)

Kendi yaşamlarını güvence altına alabilmek için ötekilerin ölümünü önemsiz hâle getiren kent hayatı, insanın trajik yalnızlığını da hazırlar. Bu durum bedensel kalabalıklar içinde bulunsa da duygusal ve düşünsel yönden kimseyle etkileşime, iletişime geçemeyip bizatihi yalnızlığı yaşamakla bağlantılıdır. Birlikte hareket ediyormuş “gibi” görünmelerin altında yatan çıkar ilişkileri, bireysel varlığını kutsayarak kendi dışındaki herkesi ve her şeyi değersiz addetmeleri onların yalnızlıklarının temelini oluşturur. Herkesleşmekle birlikte hiç’e dönüşen yaşam

ise kentin genel dokusunda olağan karşılanıp kanıksanır, yaşanan her şey sıradanlaşır. Başkışıye artık her şeyin normal gelmesi ise onu korkutur. Çünkü bu durum sıradanlaşmanın/herkesleşmenin sonucu yaşanan ruhsal ve psikolojik ölümü işaret eder. Zira başkalarından hiçbir farkı olmayan, -miş gibi yaşayan, hepsi birbirine benzeyen insanlar canlılık belirtisi göstermezler. Sadece *“ortalıkta renksizliğin] hâkim [olduğu] grilerin ve siyahın, kısmen de lacivert ve kahverenginin ağırlığı[nın]”* (s. 19) hâkimiyet sürdüğü dünyada varlıklarını devam ettirmeye çalışırlar. Çerçeve vakanın fiziksel mekânı olan hastane; yaşayan görünümlü kişilerin bulunduğu, *“bir iki mırıldanmayı saymazsak buradaki sessizlik insana huzur veren cinsten değil, tam anlamıyla sinir bozucu. Başımıza kötü bir şey gelecek ve hiç kimse bundan bahsetmiyor gibi”* (s. 20) şeklinde betimlenen, ölüm sessizliği sinen nitelikleriyle öne çıkar. Orada bulunanlar, bir haftadır kimseyle konuşmayı arada sayıklayan “her türlü ilişkiyi belirleyen, besleyen yönüyle iletişimin artık gerçekleşemeyecek olması, bireysel açmazların” (Eliuz & Şişman, 2021: 49) kıskacında sıkışan adamın/radyocunun yazdığı mektubu doktora verirler. Mektupta başkışı/radyocu, doktorun kendisine şizofren tanısı koyduğunu öğrenen insanların ondan uzaklaştığını anlatır. Akşam çayını bazen farklı şehirlerde içtiğini belirtmesinin anormallik olmadığını, sınırların yürümesini bilmeyenler için geçerliliğini belirtir. Hakkında yapılan eleştirileri dile getirirken *“kabul bunlar gibi iyi vatandaş olamadım. Ama siz bürokrasi kuyruklarının mutsuz kölelerisiniz. Zavallılar! Şimdi yerlerinizi değiştirin, yeni oyunlara hazırlanın. Geveze tanrıların yeni bir perde istiyor. (...) Seçmeme hakkınız aklınızdan bile geçmeyecek”* (s. 21) sözleri ile insanların otorite olarak kabul ettiği kavramların ve standartların emrinde yaşayan ölümlere dönüştüklerini vurgular. Radyocunun bilinçaltından gün yüzüne çıkanlarla gelişen romandaki mektupta hızla gelişen dünyada anlam veremediklerini, kendisinde rahatsızlık yaratan, aslında ötekileri ölüye dönüştüren eylemleri sıralar:

“Haftanın üç günü, iş dönüşü uğrayıp kuaförden aldığınız karınızın yanında duran, avlanmayı, sürü beklemeyi beceremeyen şu küçük, tüylü yaratığı niçin yanınızda tuttuğunuzu anlamıyorum örneğin. Bir gecelik aşkın, şehvetin, sarhoş sevişmelerin genç kızların rahimlerine bıraktığı ceninlerin yaşlı bir kokanenin kırışık cildine sürülmesini anlamıyorum. Taylandlı sekiz yaşında yoksul köylü kızların kasıklarındaki Batılı sancıyı anlamıyorum. Ağızlarında Tanrı sözleri, emek sömürücüsü, ucuz işgücü avcısı insanların Tanrı’yi mali danışman olarak görmelerini anlamıyorum.” (s. 21).

Kişinin kendini anlamsız kılması, değersizleştirilmesi olarak tanımlanan söz konusu davranışlar manevi değerlerin, inançların yitimi ile birlikte insanın “onu insan yapan özelliklerini” kendi eliyle ve hem cinsleri aracılığıyla öldürmesi demektir. Çünkü *“banka mevduatlarına hapsedil[en]”* (s. 22) umutlarla yaşamaya çalışan insan artık paranın hüküm sürdüğü dünyada tüketilmeye mahkûm bırakılır. Bu insanların kendilerine vaat edilen yaşam standartlarına ve konfora ulaşmaları için yapmaları gereken, seçme edimlerini “her şeyin en iyisini onlar için düşünen” otoritenin etkin gücüne bırakmaktır. Bu teslimiyet mevcut düzende kopyaları çoğaltırken bireysel kimliklerin kendi kendini imhasının, herkesin aynılaşması dolayısıyla yok olmasının sebebidir:

“Karşılaştığım her yüzün geçmişten gelen bir yüz olduğu sanırları. Vitrinlerde eskiden kalma fotoğraflar, billboardlarda tiksinti verici hayat iksirleri. Bu şehirde her şeyle önceden karşılaşmış gibi hissediyorum sokaklar ne kadar da birbirine benziyor, insanlar yüzüme bakmamaya çalışıyor yanımdan geçerken. Beni tanıyamıyormuş gibi davranıyorlar, oysa daha önce hepsiyle tek tek karşılaştım. Bakışlarından tanıyorum onları. Güvensiz yürüyüşlerinden, düzensiz nefes alışlarından, gözlerini birbirinden kaçıışlarından, susuşlarından ve omurgalarından tanıyorum. Her zaman eğik oldular.” (s. 25–26)

Sokakların ve insanların fiziksel bakımdan birbirine benzemesinin/tek tipleşmesinin yanı sıra dikkat çeken unsurlar güvensiz yürüyüş, susuş ve eğik duruşların yani davranışların da kalıp hâlinde tekrarıdır. Aynılaş(tır)mak, birbirine benze(t)mek otoritenin emri altındakileri gözetimini kolaylaştırırken bireysel varoluşların öldürülmesi anlamına gelir. Dolayısıyla başkışının “aynıların dünyasında” farklı kişilerle ya da mekânlarla karşılaşması anlam ifade etmez.

Başkışı, radyo istasyonunda yaşadıklarını, konuklarıyla olan konuşmalarını ya da onlara söylemek isteyip de söyleyemediklerini sayıklamalar şeklinde aktarmaya devam eder. İnsanları ruhsal ve psikolojik ölüme sürükleyen sebepleri sloganlara takılıp hayatı olması gerektiği gibi yaşayamamak, aşksızlık ve herkesin sahip olmak istediği standartlık şeklinde sıralar:

*“Sizler!!!
Yaşamı sözcüklere boğanlar, hayat yoksulları.
Aşksızlıktan ölenler, ciddiyetten ölenler, standart yaşam budalaları.”* (s. 27)

Romanın “Hayatın kendini tanıttığı saatler” kısmında çocukluğu ile ilgili bilgi veren başkışı ilkökul üçüncü sınıfı bitirdiği yazdan itibaren çalıştığını anımsar. Kunduracıda sayacılık işini yapan başkışı zayıf fiziksel yapıya sahiptir. Çocukların birer yetişkin gibi hayatın zor yanlarıyla erken tanışmasının konu edinildiği bu kısımda, öldürülen çocukluğun yanı sıra çocuk olma özelinde kendini bir türlü var edemediği için sosyolojik ölümü de yaşarlar. *“O zamanlar, çok sonraları makalelerden okuduğum, sosyal güvencesi olmayan ve ucuz işgücü olarak zor şartlarda çalıştırılan çocukların arasında yaşıyordum.”* (s. 31) diyen başkışı güzel kızların da patronlar tarafından taciz edildiğini aktarır. Dolayısıyla hem bedenlerin hem de ruhların sömürüldüğü ortam psikolojik ve ruhsal ölümlerin hazırlayıcısıdır. Çocuk işçilerin yaşadıklarından sunulan kesitler/hatırlananlar insanın doğası/olması gerekenler ile sömürü düzenin doğası/olanlar arasındaki gerilim, başkışıyi kendi “Öteki”si¹ (Güçlü & Uzun, 2002: 1102) ile mücadele etmeye zorlayan şartları belirginleştirir. Bu bağlamda başkışının çalışma hayatı hakkında verdiği bilgiler dikkate değerdir:

“Konfeksiyon atölyesinin çocuk çırakları, şiddeti olağanlaştırmış ruh yapılarının deneme tahtasına dönüyordu. Ustadan yenen tokatlar işi öğrenmenin doğal gerekliliklerinden sayılıyordu. Yediğim tokatların tesellisi hep böyleydi.”

1 Küçük “ö” ile yazılan öteki sözcüğünden oldukça farklı bir anlama gelen büyük “Ö” ile yazılan Öteki terimi, postmodern ile postyapısalcı yönelimle yazılmış metinlerde kilit değerde bir önem taşımaktadır. (...) Bu anlamda Öteki, her birimizin zihnimizi değerlendirirken dinlediği iç sestir. (Güçlü ve Uzun, 2002: 1102).

Geceleri çalışmak olgusuyla tanışmak için yeterli yaşa gelmiştim artık. İki gün boyunca iki saat uykuyla çalışmanın yorgunluğunu henüz atıp atmadığımı bilmiyorum ve işçi sağlığı üzerine tek bir makale dahi okumamıştım. (...) Çuvalların üzerinde uyumanın sandığım kadar kötü olmadığını da bu sıralarda öğrendim. (...) ellerini makineye kaptırmak çok olağan kazalardan biriydi atölyede. (...) ellerinizi makineye kaptırmayın ruhunuzu da makineye kaptırmayın. Çocuklara dikkat edin, onları da kaptırmayın makinelere. Yaz aylarından nefret ediyorum.” (s. 32–33).

Başkişinin yazları gittiği atölyede “Elleri makineye kaptırmamak” hususunda asılan yazılı uyarı, çuvalların üzerinde uyumak zorunda kalan çocuklar için anlamsızdır. Sadece yapılmaz/yazılma zorunluluğu yüzünden her yere asılan bu yazılan “emek sömürücüsü, ucuz işgücü avcısı insanların” (s. 21) çocuklar bir zarar gördüğünde sorumluluk üstlenmemek için taktıkları maskeden ibarettir. Fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimini henüz tamamlamamış, ucuz iş gücü vasfıyla var olma mücadelesi veren başkişi ve onun gibi çocuklar iş güvenlikleri bile sağlanmayan birer sömürü nesnesine dönüştürülüp tüketilir. Çünkü “emekçi ne denli çok çalışır ve ne denli çok üretirse (hem maddi varoluşu hem de içsel dünyası, yetileri, yaşama katılma süreçleri açısından) o denli yoksullaş[ır]” (Özbudun ve ark., 2008: 26). Başkişi de bu yoksullaşmayı, makinelerin arasında tüketilmeyi, hem fiziksel hem ruhsal ölümlere maruz bırakılma durumunu kendi geçmişine ile bütünleyerek öldürülen çocukluğunu anımsar.

Çocuklar için oyun ve eğlence zamanı olması gereken yaz, okullar tatil edilmesiyle düşük gelirli aileler açısından çocuğun ev ekonomisine katkı sunacağı mevsim anlamını yüklenir. Başkişi/radyocu ise çalışmak, ev ekonomisine katkı sunmak için en uygun zaman görülen, ellerle birlikte ruhların da makineye kaptırıldığı yaz aylarından nefretini dillendirir. Bu sırada Öteki ses yaz aylarından değil onlardan nefretini söylemesi, radyo yayınında bunu herkese duyurmasının fırsat olduğu belirtse de başkişi bunu sesli biçimde tekrar etmez. Söylemediği için de Öteki tarafından aşağılanır; “*Git göm kendini. Hadi git.*” (s. 36) diye sitemine maruz kalır. Burada kişinin kendini gömmeye yöneltilmesi başkişinin yaşam-ölüm diyalektiğinde ruhsal ölümünün gerçekleştiğini vurgular niteliktedir. Zira “*Var sayalım ki ölmüşsün. Var sayalım ki yaşıyorsun. Ne fark eder? Ne fark eder ki, yaşam ile ölümün arasındaki tüm perdelerin kalktığı bir yerde? (...) Yaşam kimsenin aralamadığı bir kapının ardında bekliyor.*” (s. 35–36) cümleleri ile de ölüm ile yaşam arasındaki sınırların kalkışını netleştirir.

Romanın birinci önermesinde/bölümünde kendi olmak isteyen başkişinin, içine doğduğu sosyal grubun dışına çıkma çabaları da mevcuttur. Diğerlerinden ayrılma, yaşam belirtisi gösterme niyetindeki başkişi ait olduğu sosyal grubun alışıldık normlarından ayrılmaya çalışarak yabancılaşma süreci yaşar: “*ilk ben âşık oldum bizim çocuklar arasında*” (s. 37) diyen başkişi “*içine günahın sindiği heyecan*” (s. 37) olarak tanımladığı duyguları için de kendini sorgular. “İçinin kendisi için bir yasak bölgeye, bir ‘memnu muntıkaya dönüştüğünü” (Gürbilek, 2016: 81) düşür. Âşık olduğu kadınla aynı sosyal tabakayı paylaşmayan, geleneksel yetiştirilen başkişi onun hayalini, olduğu gibi değil de olmasını istediği şekilde kurar: “*Uzun etekler giymeye başlamışsın mesela*” (s. 37) örtünmek aklından geçiyor mu diye düşünür. Âşık olmak gibi insani bir durumu, kendisini içinde yaşadığı topluluktan ayırıcı özellik olarak gören radyocu/başkişi ilk kot pantolon giyen bendim bizim çocuklar arasında, “*boğazımdan keserek biriktirdiğim parayla satın aldığım kot pantolonu, bir devrim bayrağını taşır gibi giydim üzerime*” (s. 37–38) sözleriyle grubun genel davranışına aykırı ikinci eyleminden bahseder. Uzun tedirginliklerden sonra kızın gittiği kafeye girince “*cappuccino belki içkidir ve içmek günahtır*” (s. 38) diye içmez. Sosyal kimliğini değiştirme çabalarına âşık olmak ve kot pantolon giymenin yanı sıra kafeye girmeyi de ekleyerek kendini ait hissettiği topluluğun dışına çıkıp bireysel varlığını ispatlamak ister. Çünkü bireyselleşme bir bakıma “yaşam tarzlarının ve yaşam biçimlerinin çeşitlenmesi ve farklılaşması anlamına gel[ir]; büyük grup toplumların geleneksek kategorilerinin ardındaki düşüncenin esaslarının -yani sosyal sınıflar, zümreler ve toplumsal tabakaların- geçersizleşmesine yol aç[ar]” (Beck, 2011: 133). Ancak radyocu üzerindeki iktidar mekanizmaları onun eylemlerine düşüncelerine, söylemlerine, gündelik hayatına işlediğinden o, sevmek gibi kutsal bir duyguyu bile günah kavramıyla özdeşleştirir.

Romandaki geriye dönüşlerle başkişinin kendisi ile hesaplaşması sürerken radyo programı da devam eder. O; yaşadıkları, kendine sunulanlar, öğretilenler ve kendi olma çabasındaki insanın ikilemini yaşar. Başkişinin şizofrenik bölünmesinin kaynağı da bu ikilemdir. Olduğu ve olmak istemediği arasındaki fark ondaki bilinç yarılmasının temelidir. Bu ikilemde kendini seçmek “*kendi kalabalıklarının arasında kutsalını yitir[mek]*” (s. 39) anlamına gelir. Kutsallar ona radyo programına bağlanan genç bir kızı hatırlatır. Kız, herkesten nefret ettiğini, kimsenin yüzüne bakmadığını, babasının içtiği zaman kendini kaybedip odasına girmeye çalıştığını, korktuğunu ve yalan söylemediğini anlatır. Yalan söylemiyorum diye ısrar etmesi daha önce yaşadıklarının başkalarına anlatmaya çalıştığını ancak yalan söylediği düşünül- düğü ihtimalini doğurur. Ağlayarak telefonu kapatan kızın ardından kendisiyle yine iç diyaloga başlayan başkişi, kıza yaşamanın anlamının kalmadığını söyleyip söylememe arasında kalır. Kutsala saldırmak ya da kutsalın saldırıya uğraması durumu başkişi için ölümle eş değerdedir. Ancak yaşama anlam katan tek şeyin Allah olduğunu, yaşadıklarının kızın utancı olmadığını, hesap verileceği bir günün geleceğine dair inancını diri tutmasını söyleyerek onu hayata tutunmaya davet etse de aslında radyocunun kendisi de böyle bir dünyada varlığını sürdürmekten mustarıdır. Çünkü kendi çocukluğu ve gençliği gibi birçok kişinin bedeninin tatmin edilmemiş ruhların hamallığını yaptığıının bilincindedir. Başkişi, “*sana kullanılmamış çocukluğumu bırakıyorum. Üstü kalsın.*” (s. 48) cümleleriyle ironik söyleme döktüğü durumu başka çocukların ölümü ile örnekler. Programın ortalarında psikolojik ve fiziksel ölümlerden bahseder. Epigraf şeklinde alınan bir gazete haberinde Mardin’den İstanbul’a gelen ve iş bulamadığı için intihar eden on iki yaşındaki çocuğun haberi vardır. Onun ardından da Mastercard’ın “*dile benden ne dilersem*” (s. 49) sloganı yer alır. On iki yaşındaki çocukların iş bulma kaygısı duymamaları ve onların basit ve çocukça şeyler dışındaki hiçbir şeye üzülmemelerini dileyen başkişi, intiharın onlarla özdeşleştirilmesine üzülür. Daha önce kendi çalışma hayatında maruz bırakıldığı sosyal ölümü hatırlayan başkişi bu durumu anlatının farklı zamanlarında sürekli gündemde tutmaya çalışır.

“Hâlâ nefes alıp verebiliyorum” şeklinde belirtilen ikinci önermeden oluşan ikinci bölümde başkişi özelinde bireyin yaşam belirtileri gösterdiğinin işareti yer alır. Eylem ve emek kavramları ile başlayan bu bölümde ülkenin aynı zaman diliminde yaşadığı farklı sorunlara değinilir. Emekçi hakları için mücadele eden genç bir kızın ölümünün, uğruna mücadele ettiği emekçiler tarafından anlaşılma- yıp umursanmayacağını anımsayan başkişi “*sus ve git*” (s. 58) diyerek kıza eylemsizliğe çağırır. Üniversiteli gencin başörtüsünden dolayı ikna odalarındaki duygu durumu; başka bir yerde sekiz yaşındaki erkek çocuğunun defalarda tecavüze uğradığı için iç organlarının zedelendiği

ve tuvaletini tutamadığı haberleri başkışının zihnine yerleşmiş fotoğraflardır ve sürekli konuşurlar. Kekeme çocuklar korosunun devam ettiği bu süreçte içinde bulunduğu duygu durumundan/boğuntudan uzaklaşmak için ise huzurevinde düzenlenen eğlenceye geçiş yapar. Orada şarkı söyleyen kadının gençliğinde gazinoda çalıştığını öğrenir. “*Kameraların önünde gözyaşlarını silme gereği hissetm[eyen]. Kim-selerin ziyaret etmediğini anlat[an] sonra. Gazinoda herkes[in kendisini] ara[dığını]*” (s. 59–60) belirten, gazino adı bile hatırlanmayan kadının özelinde huzurevinde yaşayan insanların sosyolojik ölüme, yalnızlığa ve kimsesizliğe terk edilmişlerini hatırlar.

Başkışının zihnindeki koro aile baskısı yüzünden başını örten genç kızın konuk olduğu bölümde üzerine baskı kuran herkesten intikam aldığını söyleyen kızın katılımıyla devam eder. Evden çıktıktan sonra başörtüsünü çantasına sıkıştırıp sonra hiçbir norm tanımaksızın dilediği ne varsa yapmaktan çekinmeyen genç, bu tavrıyla “*hayatını cendereye sokmaya çalışanlardan intikam almaya çalışı[p]*” (s. 69) sosyal intiharını gerçekleştirir:

“-bu yaptıkların sadece kendine zarar verir.

-bunları yaparken babamın yüzünü düşünüyorum. Gördüğü anda deliye dönerdi, hayatının yıkımını yaşardı. Biricik kızının durumu onu delirtirdi herhalde, belki de öldürürdü beni. Bunu düşündükçe mutlu oluyorum.

- Bu bir sosyal intihar, yavaş yavaş öldürüyorsun kendini

-belki de. Ama hiç üzgün değilim. Bunu istediğim için yapıyorum.” (s. 69).

Kişinin fiziksel varlığına son vermesi anlamına gelen intihar ruhsal ya da toplumsal nedenlerle gerçekleşebilir. Durkheim, intiharları *bencil intiharlar*; *özgeci intiharlar* ve *anomik intiharlar* olarak üçe ayırır. Genç kızın intiharı Durkheim’in hem bencil hem de anomik intihar adını verdiği grupta yer alır. Hem ailesiyle yaşam biçimi bakımından aynı görüşlere sahip olmaması hem de kendi değerleri ile çatışmanın verdiği arada kalmışlık onu intihara sürükler. Zira ailesinin genç kız üzerinde kuvvetli bir iktidarı ve ona tahakkümü söz konusudur. “*Tahakküm olarak iktidarın, başkalarının seçimlerini kendi doğalarının ve muhakemelerinin emrettiği gibi yaşamaktan alıkoyarak, zor kullanarak veya riayet etmeye mecbur bırakarak kısıtlama kabiliyeti*” (Lukes, 2016: 123–124) dikkate alındığında radyocu, kendisinin bir gün umursanacağını belirterek bedensel varlığına son vereceğini/intiharını işaret eden bu durumu anlar; kentin neon ışıklı mezarlıklarına bir cesedin daha düştüğü şeklinde yorumlar (s. 70). Hatta herkesin Tanrılaşmaya çalıştığı zamanda genç kızın soytarıyı oynamaya talip olduğunu düşünür. Tanrıyı oynamayı ise “*hükmetmek, karar vermek, geleceği belirleme gücünü elinde tutmak. İnsanlara iş ve rızık verdiğine inanmak, insanları sınıflamak sonra. Cenneti, cehennemi pay etmek*” (s. 70) diye tanımlar. Başkaları üzerinde otorite kurmaya çalışmanın onların kimliğini yok saymak, her şeyi kendinden menkul saymanın sonucu görünürken onları doğuran veya yaratanın kendileri olduğuna inanmaları eleştirir.

Kekeme çocuklar/yaralı, incinmiş, farklı travmaları yaşayan insanların korosu devam ederken ölüm tekrar hatırlanır. Başkışının bir film izlemesi esnasında anneannesinin, öldürülen kişilerin arkasından “*Inna lillahi ve inna ileyhi raciun*” dediğini duyması ölümün onun bakış açısından hâlâ kutsal bir durum olarak kaldığını hatırlatır. “*Her ölüm ayrı bir varış anlamı taşıyor Allah’a ve o ölümleri nesneleştirmemiş*” (s. 76) diyerek fiziksel ölümlerin sıradanlaşmasına eleştiri getirir. Bu sırada kentin varlığının, başkalarının yokluğuyla büyüyeceği, bütün ruhların, büyük bir ruhun boyunduruğuna gireceği, temiz ruhların ortak pisliğin içinde kaybolacağı ve kentin tanrılarının kendi ömürlerini genç ruhlarla uzatacağı (s. 85) konularından bahsedip kentin insan ruhunu öldüren “*cinnetin ve ölümün ikiz takdisini beraber almış yüzü*” ve “*yarım kalmış türküsüyle*” (Gürbilek, 2016: 142) baş başa bırakan kimliğini sorgular. Bu esnada küçük, temiz ruhların otorite odaklı ve tüketim toplumunda yaşamasının imkânsızlığını da “*Tüket kendini yok ol.*” (s. 86) cümleleriyle vurgular. Labirente benzeyen, kimsenin kendi sesini, kendi kelimelerini kullanmadığı (s. 92) hem kendine hem de ötekilere yabancı yaşadığı, figüran olmanın ötesine geçemediği bu dünyadan ayrılması gerektiğini düşünür. Yedigâr Ejder’in ölüm haberini aldığı anda üzülmediği belirten başkışı “*varlıkları sadece başkalarının varlığını güçlendirmekle tanımlanan insanlar vardır. (...) Adı, soyadı hiç önemli değil. Başkalarının statüleri uğruna aşağılanan, itilen, hırpalanan, gerektiğinde ölümlere gidip gelen insanlar var. Ya da figüranlar diyelim biz bunlara*” (s. 93) sözleri ile toplumda varlığı ile yokluğu pek önemsenmeyen kişilerin yok sayılmasına, her biri kendi dünyalarında birey olsa da topluluk içinde değersiz bir nesneye dönüştürülüp varlığının öldürülmesine dikkat çeker. Bedensel ölümlerden önce ruhların ölümünü yorumlama çabaları sırasında gazete haberinde Bağcılar’da A.G adlı on yedi yaşındaki kızın, kendini apartman boşluğuna bırakarak intihar ettiğini öğrenir. Polis ilk açıklamada kızın ailesinin müteveyyin olduğu, kızla fikir ayrılıkları yaşadıklarını belirtir. Başkışı bu kişinin radyoyu arayan kız olduğunu düşünür.

Romanın üçüncü bölümündeki Sonuç Önermesi’nde “*hayatta bazı şeyleri değiştiremem*” epigrafi vardır. Bu kısımda insanın kaçınılmaz sonunu işaret eden ve değiştirilemez kadere dönüşen fiziksel ölümü söz konusudur. Üniversitede Edebiyat Fakültesinde okuyan başkışının “*aşk şiirleri kalın ideolojik kitapların arasında eskimeye yüz tutuyordu*” (s. 109) şeklinde tanımladığı hayatında Allah adına yaşamak vurgusu önceliklidir. Bu bakımdan kendisi de olmak istediği ve olamadıkları arasında sıkışan, zihninde korolaşan insanlardan farklı değildir. Çünkü toplumsal baskılar onda da ruhsal, sosyolojik ölümlere sebep olur. Kendi olma adına attığı her adımı geri çekerek kendisine verili şekilde sunulan değerlere dönüş yapar. Zira “*toplum bastırma dayatıyorsa ve bastırma da insan türünün evrensel bir nevrozuna sebep oluyorsa, buradan çıkan sonuç, toplumsal örgütlenme ile nevroz arasında içsel bir bağlantının olduğudur*” (Brown, 1996: 20). O da hayatta bazı şeyleri değiştiremeyeceğini kabullenir; metnin sonunda “*kaçırılmış fırsatların, muhataplarına yöneltilmediğinden içe atılmış kızgınlıkların, hedefini bulamadığı için sahibini ekşitmiş sözlerin listesi*” (Gürbilek, 2016: 77) hâline gelen sayıklamaları iyice artar; harfler ve sesler birbirine karışır; duygularını ifade edemez; fiziksel ölümü gerçekleşir.

Sonuç

Tarık Tufan’ın 2000 yılında kaleme aldığı *Kekeme Çocuklar Korosu* romanında toplumsal sorunlar çocuklar, işçiler, üniversiteliler, genç kızlar, erkekler, yaşlılar gibi farklı yaş gruplarındaki insanlardan hareketle aktarılır. Bu insanların hepsinin ortak noktası ne istediğini bil-seler de onları istedikleri gibi ifade etmekte zorlanmaları; yaşama geçirmenin ise imkânsızlığına inanmalarıdır. Duygu ve düşünce dünyalarını reel hayata aktaramayan kişiler romanda başkışı olarak yer alan, eserin sonunda ölümü ile birlikte adının kısaltması İ.Ç şeklinde

verilen radyocunun zihninde ve ruhunda koro hâlinde seslenirler. Konuşmalarda tanıştığı ve temas kurduğu herkesin ruhsal, sosyal ya da fiziksel ölümüne tanıklığını aktarır.

Başkişinin şizofrenik yarılmasının ben ve Öteki düzlemindeki sesini duyuran metinde kendi yaşamını üstlenememenin verdiği ikilemde gerçekleşen ölümler ön plana çıkar. Romanın ilk önermesinden oluşan ilk bölümünde fiziksel, sosyolojik, ruhsal ve psikolojik ölümün yanı sıra yalnızlıkla ve yabancılıkla baş etme çabası, hâlâ bir şeyleri değiştirme niyeti vardır. Bu durum bazen, âşık olunan kadın hakkındaki düşünceler gibi düşünsel boyutta kalırken bazen de kot pantolon giymek örneğindeki gibi eyleme dökülür. İkinci önermeden oluşan ikinci bölümde kendini ifade edemeyen kekeme çocukların hayatlarında bir şeyleri değiştirme, var olma mücadeleleri devam eder. Ancak üçüncü bölümde hem fiziksel hem de ruhsal/psikolojik/sosyolojik ölüme teslim olmanın çaresizliği söz konusudur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author declare that they have no competing interest.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu* (K. Özdoğan & B. Doğan, Çev.). İthaki Yayınları.
- Brown, N.O. (1996). *Ölüme Karşı Hayat* (A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Duman, M. Z. (2021). Dini İnançın Ontolojik Dayanağı Olarak Ölüm Olgusu ve Ölümün Teolojik İzahı. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 17 (2), 81-100.
- Eliuz, Ü., & Şişman, G. (2021). Bilge Karasu Öykülerinde Yabancılaşma. *Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi (TÜRKDED)*, 2(1), 35-52.
- Göka, E. (2009). *Ölme Ölümün ve Geride Kalanların Psikolojisi*. Timaş Yayınları.
- Güçlü, A., & Uzun, E. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gürbilek, N. (2016). *Benden Önce Bir Başkası*. Metis Yayınları.
- Kumsar, İ.A. (2018). *Tarık Tufan*. Erişim adresi: <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tarik-tufan>
- Lukes, S. (2016). *İktidar Radikal Bir Görüş*. (M. Ratip, Çev.). İletişim Yayınları.
- Özbudun, S., Markus, G., & Demirer, T. (2008). *Yabancılaşma ve... Ütopya* Yayınları.
- Sağır, A. (2014). *Ölüm Sosyolojisi*. Phoenix Yayınları.
- Tufan, T. (2021). *Kekeme Çocuklar Korosu*. Doğan Kitap.

Structured Abstract

With his scenarios and radio and TV programs as well as other literary works, Tarık Tufan is among the authors who reflect the social mobility of his time to his books. Fictionalizing the dilemmas, expectations, disappointments and, despite all these, the hopes of the inner world with regard to the themes of loneliness, alienation, and death, the author draws attention to social issues in his book "The Chorus of Stuttering Children" (*Kekeme Çocuklar Korosu*) written in 2000. He conveys these issues through the perspectives of workers, child workers, university students, girls, men, children, old people, and other people with varying professional and educational backgrounds, genders, and ages. Knowing what they want but believing in the improbability of realizing their desires, these people fail to transfer their emotions and thoughts to the real life. They attempt to draw boundaries for their behaviors, social interactions, and mental attitudes by retiring into their shell and offering their individual existence to the service of the social sphere. Therefore, they are inclined to renounce first the society and then their own bodies due to the psychological breakdown as a result of the incapacity to acquire an individual identity. Those who cannot communicate their emotions and thoughts to their real life speak in a chorus through the mind and spirit of the protagonist, a radio broadcaster, whose name is abbreviated as İ.Ç. upon his death at the end of the novel. Narrating the witnessing of the deaths of everyone who the broadcaster meets and communicates in a stream of consciousness, the novel tells the stories of these people deceasing due to the dilemma caused by the inability to undertake their own lives. These deaths take place psychologically, sociologically, and spiritually as a result of physical dimensions and desires surrendered to the power of families, economic conditions, political issues, social pressures, and religious sensitivities.

"The Chorus of Stuttering Children" consists of three parts and offers three epigraphic questions in each. The first suggests that "If you still can take a breath, you have a chance to change something in this life." The first question or the chapter of the novel represents the endeavors of the protagonist to make his way out of the social environment he was born into. Intent on separation from others and showing signs of life not only physically but also in spiritual terms, the protagonist undergoes a process of alienation to his present identity by trying to elude the familiar norms of his social environment. In this sense, he integrates his coping with the loneliness he experiences in his personal life, with the stories of his guests on the radio program. The protagonist associates their stuttering and vulnerability with death which not only physically but also sociologically, spiritually, and psychologically gains currency. Bearing a chorus of echoing voices in his head, he is mindful that streets and people resemble each other and are standardized and that unassured gait, silence, and stooping, that is, courses of action are also repeated as an attention-grabbing feature.

Starting with the second epigraphic line "I can still breathe," the second chapter indicates that the protagonist shows signs of life. While the chorus of stuttering and vulnerable children who cannot express themselves or of people with varying traumas continues, death is always remembered here after gaining a melodic tune. The chapter starts by featuring action and labor and touches upon the country's problems experienced in varying periods of time. It questions the destiny of man which alienates him both to himself and others and impedes him from succeeding beyond a small part in the labyrinthine world where no one uses his own voice or words. Nevertheless, the stuttering children maintain their hopes to change something in their life, take part in it, and achieve value and status.

The Final Question in the third chapter says "I can't change certain things in life." This chapter refers to physical death which marks the unavoidable end and appears as an irreversible destiny and suggests the desperation of surrendering to spiritual, psychological, and sociological death. As is the case with the other chorus members in his mind, the protagonist acknowledges that he cannot change certain things. He continuously repeats the unspoken and undirected objections in his mind and turns them into a long melody like a delirium. The protagonist takes his mind like a palimpsest and piles one experience on another to finally confuse letters and sounds and feel difficult to express his feelings. The psychological death he experienced since childhood comes to an end with a physical one.

This article provides an interpretative/hermeneutic approach to the deaths of both the protagonist radio broadcaster and his guests both of who are the members of a chorus in his mind.